

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากอดีตที่ผ่านมา บรรพบุรุษไทย ได้ถ่ายทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรมทางด้านการจัดดอกไม้สดของไทย โดยมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ตามความต้องการที่จะนำไปใช้ รวมทั้งมีการคิดสร้างสรรค์งานใหม่ๆ สืบทอดต่อๆ กันมา ทั้งนี้เพราะชาวไทยนิยมใช้ดอกไม้เป็นส่วนประกอบในการทำพุทธบูชาอยู่เสมอ จึงมีการสอนลูกหลานให้รู้จักจัดดอกไม้เรื่อย ๆ มา โดยมีการศึกษากันคว้า ทดลอง ดัดแปลง แก้ไขและจดจำกันต่อ ๆ มา ไม่ว่าจะเป็นการจัดดอกไม้สด หรือดอกไม้แห้ง แต่เดิมแหล่งการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนนั้น กระทำในวงแคบคือ ในพระราชวัง ซึ่งเป็นสถานที่อบรมหญิงในราชสำนักได้เป็นอย่างดี ทำให้บรรดาเจ้านาย ข้าราชการ เศรษฐี กหบดี นิยมส่งบุตรสาว หลานสาวของตนเข้าไปฝึกงานกับเจ้านายฝ่ายใน เพื่อจะได้มีความรอบรู้ในศิลปวิทยาการและจรรยาบรรณ เมื่омีงานพระราชพิธีต่าง ๆ เจ้านายก็จะหัดเด็กสาวทำงานดอกไม้สดไปด้วย เช่น หัดร้อยดอกไม้ หัดทำตาข่าย หัดทำพวงมาลัย และหัดจัดพานพุ่ม เป็นต้น .

การจัดพานพุ่มเป็นการประดิษฐ์ดอกไม้สดแบบหนึ่ง ที่คนไทยควรอนุรักษ์และสืบทอดต่อไปยังเยาวชนรุ่นหลัง เพราะเป็นงานฝีมือที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมไทย ทั้งด้านการจัดดอกไม้ การแสดงความเคารพบูชาในพระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์และคุณของครู อาจารย์ จะเห็นได้จาก การจัดพานพุ่มเป็นพุทธบูชา และใช้เป็นเครื่องสักการะในงานพิธีต่างๆ ที่มีการจัดโต๊ะหมู่บูชา รวมทั้งมีการจัดพานพุ่มในพิธีไหว้ครู ในสถานศึกษาทุกแห่งในแต่ละปี

นอกจากการจัดพานพุ่มจะสะท้อนให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมไทยแล้ว ยังเป็นเรื่องที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพอิสระได้ เช่น การรับจ้างจัดพานพุ่มในงานพิธีต่างๆ ที่มีการจัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา สำหรับเป็นเครื่องประดับบ้าน เช่น จัดตกแต่งในห้องรับแขก บนโต๊ะอาหาร รับรองแขกอย่างเป็นทางการ และอาจประดิษฐ์เป็นพานพุ่มเล็ก ๆ เป็นของที่ระลึก และเป็นของฝากมอบให้แก่กัน เพื่อเป็นเครื่องแสดงน้ำใจอันดีงามต่อกันได้

วิทยาลัยอาชีวศึกษาทุกแห่งมีการสอนการจัดพานพุ่ม เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และส่งเสริมงานอาชีพ โดยกำหนดไว้ในวิชาดอกไม้สด 1 กลุ่มวิชาคหกรรมทั่วไป สาขาวิชาคหกรรม ประเภทวิชาคหกรรม ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 จุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ การจัดการ ความคิดสร้างสรรค์ และประสบการณ์ เพื่อนำไป

ปฏิบัติงานในอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่น ประเทศชาติ รวมทั้งเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความสำนึกในความเป็นไทย นำพาคนพุ่มไปใช้ได้ อย่างถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

การจัดการเรียนการสอนการจัดพานพุ่ม เป็นการถ่ายทอดความรู้ทางด้านภูมิปัญญาของ ไทยไปสู่ผู้เรียน ให้ตระหนักถึงคุณค่าศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีมานาน มีการสืบสานต่อไปโดยสร้าง องค์ความรู้ให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีทักษะการปฏิบัติอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ที่เกิดจาก การสังสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาต่อไป เพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ปัจจุบันให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยกันสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น สร้างศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแก่คนไทย สามารถ ดำรงชีวิตอยู่บนแผ่นดินไทยนี้ มาอย่างสงบสุขสืบต่อไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดความรู้การจัด พานพุ่มให้เป็นที่น่าสนใจกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และแนวทางการจัด การเรียนการสอนที่มุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแก่ผู้เรียนมากที่สุด และสามารถนำความรู้ไป ประกอบอาชีพได้ ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้ทางการจัดพานพุ่มให้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน การจัดพานพุ่ม มี 2 ประการ คือ ประการแรก นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการจัดพานพุ่ม ทั้งนี้เพราะปัจจุบันมีการผลิต และ จัดจำหน่ายพานพุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ที่ทำจากพลาสติก ซึ่งสามารถใช้ได้หลายครั้ง การจัดพานพุ่ม ด้วยดอกไม้สด ต้องใช้เวลาในการจัดทำนาน แต่มีความสวยงาม และแสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ ในผลงานได้ดี ผู้เรียนมักคิดว่า การจัดพานพุ่มเป็นเรื่องยุ่งยากและเสียเวลา อาจใช้พานพุ่มดอกไม้ ประดิษฐ์ที่มีการจำหน่ายเหล่านั้นได้ เมื่อต้องการจัดโต๊ะหมู่บูชา

การจัดพานพุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ที่วางจำหน่ายในท้องตลาดนั้น มักทำมาจากวัตถุดิบ จำพวกสารสังเคราะห์ ที่เป็นวัสดุย่อยสลายได้ยาก และอาจมีผลกระทบต่อมลพิษ ทำให้เกิด สิ่งแวดล้อมเป็นพิษต่อชั้นบรรยากาศของโลก ถ้าหากจะทำลายพานพุ่มประดิษฐ์เหล่านั้นด้วย วิธีการเผาไหม้ การใช้พานพุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ จึงน่าจะมีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม และทำให้การ สืบทอดงานประดิษฐ์ดอกไม้สดเป็นพานพุ่มมีน้อยลง ซึ่งอาจจะทำให้ศิลปวัฒนธรรมด้านนี้ ขาดหายไปจากสังคมไทย

ปัญหาที่นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการจัดพานพุ่ม และเห็นว่าการจัดพานพุ่มเป็น การเสียเวลาและยุ่งยากนั้น จำเป็นต้องมีการแก้ไขโดยจัดระบบการเรียนการสอนใหม่ ด้วยการนำ เทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ และหาทางที่ทำให้เยาวชนปัจจุบันเห็นความสำคัญของการเรียน การสอนพานพุ่มดอกไม้สด ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทย เพื่อให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ด้านนี้ไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไปเพื่อสร้างศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแก่คนไทยสืบไป (รุ่ง แก้วแดง, 2543, หน้า 204-205)

ปัญหาประการที่สองที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนพานพุ่ม ก็คือ นักเรียนขาดความสนใจในการเรียน มีมูลเหตุมาจากวิธีสอนที่ครูส่วนใหญ่มักปฏิบัติ คือ การสาธิตการจัดพานพุ่มให้นักเรียนดู และให้นักเรียนปฏิบัติตามเป็นการทำสิ่งต่าง ๆ ตามความคิดของครูผู้สอน ผู้เรียนขาดโอกาสในการคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ หรือผู้เรียนไม่ได้ใช้กระบวนการด้านความคิดของตนเองในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน จึงทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ไม่ตั้งใจเรียน มีผลทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน ขาดความมั่นใจที่จะนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ของกระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า คำนำ) ที่จัดทำขึ้นเพื่อผลิตกำลังคนเป็นช่างฝีมือมีความรู้ ความชำนาญ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน

การแก้ปัญหาการเรียนการสอนการจัดพานพุ่มที่เกิดขึ้นนี้ สามารถทำได้หลายทาง โดยยึดหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการเรียนการสอนที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ และให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีการกระทำด้วยตนเอง ฝึกทำงานเป็นหมู่คณะ และมีการฝึกทักษะการปฏิบัติการจัดทำพานพุ่ม โดยการวางแผนจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนในรูปของชุดการสอน ทั้งนี้เพราะชุดการสอนเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีการออกแบบและจัดทำอย่างเป็นระบบโดยมีการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดทำเป็นรูปสื่อการเรียนการสอนที่มีการใช้สื่อประสมสำเร็จรูปโดยจัดไว้เป็นชุด ๆ เพื่อเตรียมไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษา (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, หน้า 27) การใช้ชุดการสอนเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเหมาะสมกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาไทยในปัจจุบันนี้

ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น มุ่งเน้นให้มีการปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนเรื่องการจัดพานพุ่มดอกไม้ ในรูปของชุดการสอน จึงเป็นเรื่องที่สอดคล้องตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วย

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการสอน เรื่อง การจัดพานพุ่ม สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี เพื่อให้

นักเรียนมีความสามารถ และมีทักษะการจัดพานพุ่ม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มากยิ่งขึ้น และเป็นไปตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดการสอนแบบสื่อประสม เรื่องการจัดพานพุ่ม สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้นให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80 / 80

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะมีประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ชุดการสอน เรื่อง “การจัดพานพุ่ม” สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง “การจัดพานพุ่ม” และเรื่องอื่นๆ ต่อไป
3. เป็นแนวทางการนำไปสร้างสื่อประกอบการเรียนการสอน ในชุดวิชาอื่นๆ ทั้งระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับอื่นๆ ให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป
4. ได้บทเรียนซึ่งสามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 2 แผนกวิชาคหกรรมทั่วไป ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี ในภาคเรียนที่ 2
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 2 แผนกวิชาคหกรรมทั่วไป ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 22 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling)
3. เนื้อหาเรื่อง “การจัดพานพุ่ม” ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 กลุ่มวิชาคหกรรมทั่วไป สาขาวิชาคหกรรม ประเภทวิชาคหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ
4. ระยะเวลา ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ชุดการสอน หมายถึง สื่อการเรียนการสอน ที่มีรูปแบบเฉพาะให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอน โดยใช้สื่อประสมที่มีการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยมีองค์ประกอบอยู่ในชุดการสอน ดังนี้

1.1 คู่มือครู เป็นส่วนคำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอนตามแผนการสอนของแต่ละชุด เพื่อให้ครูสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

1.2 คู่มือนักเรียน (แบบฝึกปฏิบัติ) เป็นส่วนที่ชี้แจงให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

1.3 เนื้อหาสาระ เป็นส่วนที่แสดงสาระความรู้ของชุดการสอน แต่ละชุดประกอบด้วย ชุดสื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ที่จัดทำอย่างเป็นระบบ เช่น ของจริง รูปภาพ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดพานพุ่ม วัตถุทัศน โบราณวัตถุ โบราณสถาน โบราณวัตถุ โบราณสถาน โบราณวัตถุ โบราณสถาน โบราณวัตถุ โบราณสถาน

1.4 แบบประเมินผล เป็นส่วนที่ใช้ประเมินผลในเชิงปฏิบัติการจัดพานพุ่ม หลังการเรียนตามชุดการสอนแต่ละชุด

2. การจัดพานพุ่ม หมายถึง การจัดหรือปักดอกไม้ หรือส่วนอื่น ๆ ของพืชบนโครงหุ่นที่มีรูปทรงเป็นพุ่มตั้งอยู่บนพานอย่างสวยงามและประณีต เพื่อนำไปใช้ในพระราชพิธีและศาสนพิธี ตลอดจนการประยักต์พานพุ่ม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ใช้สอยในโอกาสต่าง ๆ เช่น ใช้ตกแต่งบ้าน เป็นของที่ระลึก เป็นต้น

3. ประสิทธิภาพของชุดการสอน หมายถึง ผลการใช้ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามเนื้อหาวิชา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน 80 / 80

3.1 80 ตัวแรก หมายถึง จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลภาคปฏิบัติ (ด้านกระบวนการและผลงานสำเร็จ) หลังเรียนด้วยชุดการสอน เรื่อง การจัดพานพุ่ม แต่ละชุด ที่ผ่านเกณฑ์จุดตัดของผู้เชี่ยวชาญ ที่กำหนด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

3.2 80 ตัวหลัง หมายถึง จำนวนนักเรียนที่ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ภาคปฏิบัติ (ด้านกระบวนการและผลงานสำเร็จ) และภาคทฤษฎี เรื่อง “การจัดพานพุ่ม” หลังจากเรียนด้วยชุดการสอนครบทุกชุดแล้ว ผ่านเกณฑ์ผ่านเกณฑ์จุดตัดของผู้เชี่ยวชาญ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

4. การวัดผลภาคปฏิบัติ หมายถึง การวัดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากฝึกทักษะที่ต้องลงมือปฏิบัติที่ต้องใช้กระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ในการลงมือจัดพานพุ่ม ซึ่งไม่รวมการจัดจำหน่าย เนื่องจากอยู่ในช่วงเวลาจำกัด

5. แบบประเมินผลภาคปฏิบัติ หมายถึง รายการข้อความที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผล ด้านกระบวนการทำงานการจัดพานพุ่ม ระหว่างเรียนและหลังจากการเรียนด้วยชุดการสอน

6. แบบประเมินผลงานการจัดพานพุ่ม หมายถึง รายการข้อความที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลงานสำเร็จ การจัดพานพุ่มที่นักเรียนจัดทำขึ้น หลังจากการเรียนด้วยชุดการสอน

7. ผลสัมฤทธิ์ในการจัดพานพุ่ม หมายถึง คะแนนที่นักเรียนได้จากแบบทดสอบภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

8. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดผลการเรียนจากชุดการสอนทักษะการจัดพานพุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแบบทดสอบ มี 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบทดสอบภาคทฤษฎี ชนิดเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน +0 ข้อ

ฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบภาคปฏิบัติ วัดทักษะการจัดพานพุ่ม ตามหัวข้อที่กำหนด จำนวน 1 ชิ้นงาน